PREFERENŢIALITATEA ŞI ACOMODAREA ILOCUŢIONARĂ ÎN INTERACŢIUNEA VERBALĂ

ARIADNA ŞTEFĂNESCU
Facultatea de Litere
Universitatea din Bucureşti

1. Introducere

Noţiunile de *preferenţialitate* şi de *organizare preferenţială* (cf. termenul englezesc *preference; preference organization*) sunt concepte-cheie în viziunea lui E. A. Schegloff (2007: 58-97) asupra conversaţiei. Fenomenul *organizării preferenţiale* a replicilor în vederea realizării unei mişcări conversaţionale este descris pe larg în *Sequence Organization in Interaction*, bucurându-se însă de referiri constante şi în alte lucrări ale autorului, dat fiind faptul că această noţiune o completează pe cea de *adiacenţă*, la rândul ei particularitate de bază, ce unifică replicile în cadrul conversaţiei. Noţiunea de organizare preferenţială se înscrie într-o familie mai largă de concepte pragmalingvistice, care cuprinde *sensul intersubiectiv*, *atitudinea* sau *poziţionarea vorbitorului* (cf. eng. *stance* şi *stancetaking*), *orientarea*, *punctul de vedere*. Aceste concepte sunt operative în analiza conversaţiei şi în analiza discursului, putând fi aplicate la nivel de *mişcare discursivă, mişcare macro-discursivă, act discursiv, strategie discursivă* şi chiar, în ultimă instanţă, la nivel de *act verbal* şi de *forţă ilocuţionară.* Nu este în intenţia noastră de a trasa graniţe şi de a construi punţi între aceste concepte, ci doar dorim – ca să folosim un termen wittgensteinian – să indicăm „aerul de familie" comun acestor noţiuni. Facem aceasta pentru a ne putea uşura trecerea spre o prezentare sumară a conceptului conversaţional de *preferenţialitate*, ca apoi să îl utilizăm în cadrul jocului polifonic rezultat din împletirea *discursului citat* (Dc) sau *discursul raportat* cu *discursul citant* (DC).

În discuţiile centrate pe probleme ca aceea a lipsei unei garanţii a obiectivităţii discursului citat în raport cu originalul lui şi a cât preia *discursul citat* (sau *discursul raportat*), din discursul original (care a fost emis într-un cadru temporal, spaţial şi, poate, social diferit şi, oricum, anterior cadrului de comunicare în care se înscrie *discursul citant*), cu alte cuvinte în problematica ce vizează autenticitatea, adevărul, cuantumul informaţional, fidelitatea citării în raport cu enunţarea originală, s-a discutat de faptul că citarea poate fi incompletă, că ea preia cel puţin o parte din locutorii enunţării originale, o parte din structura lingvistică şi o parte din conţinutul semantic ale secvenţei originale (Maingueneau 2008: 205; 235-240). Ce nu s-a discutat însă până acum, din câte cunoaştem noi, este faptul că discursul citat poate să păstreze sau să indice şi orientarea preferenţială a schimbului verbal iniţial sau, cel puţin, o parte din forţele ilocuţionare cu care au fost rostite replicile *ab initio.* Astfel, orientarea preferenţială şi forţele ilocuţionare care se pot identifica la nivelul discursului citat sunt, în concepţia noastră, un indice de autenticitate a *discursului citat*, o modalitate de păstrare a subiectivării replicilor, pe scurt, un element prin care se poate aproxima apropierea mai mare sau mai mică a

BDD-V943 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:30 UTC)

discursului citat de discursul original sau, dimpotrivă, o tot mai accentuată ştergere a „contururilor" schimbului verbal iniţial. De asemenea, pentru noi, *preferenţialitatea* şi reversul ei, *nepreferenţialitatea*, de la nivelul unei mişcări conversaţionale, pot avea funcţia de liant între trei unităţi discursive: discursul original, de la care discursul citat se revendică, discursul citat (Dc) şi discursul citant (DC).[1]

Am menţionat mai sus faptul că preferenţialitatea depinde şi se măsoară în funcţie de o proprietate fundamentală, legată de succesiunea în flux a replicilor, şi anume de *adiacenţă*. Cu toate acestea, una dintre particularităţile structurale care se pierde în „insula textuală" care este discursul raportat este chiar adiacenţa. Ordinea secvenţială a conversaţiei originale este parţial sau total ştearsă în discursul raportat, mai ales atunci când acesta conţine doar reproducerea unei singure replici din discursul original sau poate chiar şi mai puţin de atât. Dar deşi discursul citat nu garantează prezervarea adiacenţei existente în discursul original, adesea indici ai organizării secvenţei iniţiale continuă să fie prezenţi la nivelul lui, aşa încât se poate deduce dacă secvenţa citată făcea parte, la origine, dintr-o mişcare conversaţională dominată de preferenţialitate sau de nepreferenţialitate.

1.1 Preferenţialitatea şi reversul ei – precizări şi exemplificări

Pentru a înţelege mai bine un anumit fenomen este, uneori, mai uşor să se facă referiri la opusul lui. Nepreferenţialitatea este una din formele de orientare acţională care la E. A. Schegloff (2007) are un sens mai extins decât se poate bănui la o primă vedere. Nepreferenţialitatea poate fi atât răspunsul nepreferat la o primă secvenţă, cât şi tendinţa alocutorului de a schimba turnura conversaţiei spre un alt tip de acţiune lingvistică. În cazul în care, de exemplu, o solicitare de tipul unei rugăminţi este anunţată printr-o presecvenţă (de exemplu, „A: Mi-a plăcut mult bluza ta albastră!"), această mică *captatio benevolentiae* este, din perspectiva analizei conversaţiei, o strategie care orientează desfăşurarea schimbului conversaţional spre un răspuns pozitiv la rugămintea ce va urma în scurt timp („A: Poţi să mi-o împrumuţi şi mie sâmbătă?"). Încă de la inserarea strategică a presecvenţei se semnalează interlocutorului că se aşteaptă din partea lui o încadrare sau o aliniere în tiparul conversaţional a ce va avea să fie actul verbal de rugăminte şi se încearcă să se blocheze o deviere spre un alt scop acţional. Mai precis, locutorul iniţiator al actului discursiv urmăreşte în egală măsură două lucruri: să realizeze secvenţa de rugăminte, aceasta însemnând concret fie satisfacerea ei, fie nesatisfacerea ei şi, în acelaşi timp, dacă „se poate şi are noroc", ca să ne exprimăm în termeni netehnici, în mod ideal ar dori ca interlocutorul său să intre în rolul conversaţional care i-a fost alocat.

Noţiunea de preferenţialitate acoperă, astfel, o structură mai amplă, de tipul:

[(presecvenţă ^) rugăminte ^ împlinirea sau neîmplinirea rugăminţii (^ postsecvenţă)].

Dacă interlocutorul nu respectă tiparul secvenţial configurat şi îl deturnează de la rugăminte la o mişcare conversaţionlă de alt tip, de exemplu către o acţiune de genul întrebării şi răspunsului, această schimbare a designului acţional, care fusese iniţiat deja, poate fi

[1] Facem precizarea că termenul de *preferenţialitate* este noţiunea-umbrelă care acoperă cazurile concrete de realizare, ce pot fi atât secvenţe dominate de preferenţialitate, cât şi secvenţe dominate de nepreferenţialitate. Prin urmare, teremenul general se suprapune peste una din realizările lui concrete.

BDD-V943 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:30 UTC)

echivalent cu o amânare, *recte* cu o orientare nepreferenţială faţă de secvenţa de rugăminte sau chiar o detrunare a mişcării discursive deja lansate către un alt scop conversaţional.

Inserarea de către interlocutor a unui alt format conversaţional decât cel care a fost conturat anterior este unul dintre pericolele cele mai frecvente care ameninţă adiacenţa şi, odată cu aceasta, actul discursiv vizat de locutorul care a avut iniţiativa lui. De exemplu, în cazul macroactului conversaţional solicitare (rugăminte) şi acceptarea sau neacceptarea realizării acesteia, dacă după prima etapă a actului, în care locutoarea îşi formulează dorinţa să împrumute o bluză albastră, alocutoarea contribuie cu o replică interogativă „B: Dar pentru ce îţi trebuie?", ea amână producerea replicii secunde preferate pentru mişcarea conversaţională de rugăminte, schimbând momentan cursul conversaţional spre un alt format acţional.

> [prescvenţă ^ rugăminte ^ [întrebare ^ răspuns]$_2$ ^ împlinirea sau neîmplinirea rugăminţii]$_1$.

Se poate întâmpla ca al doilea format conversaţional inserat în cadrul primului să ia amploare şi iniţiatorul primei mişcări ilocuţionare să îşi abandoneze proiectul. De exemplu, dacă la întrebarea de mai înainte, care fractura adiacenţa cadrului solicitare (rugăminte) se venea cu un răspuns de tipul „Ca să mă duc la o nuntă.", răspuns care, la rândul lui, era urmat de o altă serie de întrebări şi răspunsuri, însemna că realizarea macroactului discursiv de rugăminte era: (i) mult amânată (cf. B: „La cine?" // A: „La Mihai." // B: „Se însoară Mihai?!" // A: „Da." // B: „Păi ştii, şi eu am, sâmbătă, un botez.") sau (ii) abandonată (cf. A: „Binee! N-am să te mai rog niciodată nimic."), indicând nepreferenţialitatea pentru această acţiune lingvistică. Reluăm schematizat cele spuse anterior:

> (i) [prescvenţă ^ rugăminte ^ [întrebare$_a$ ^ răspuns ^ întrebare$_b$ ^ răspuns ^ întrebare$_c$ ^ răspuns]$_2$ ^ împlinirea sau neîmplinirea rugăminţii]$_1$

> (ii) [prescvenţă ^ rugăminte ^ [întrebare$_a$ ^ răspuns ^ întrebare$_b$ ^ răspuns ^ întrebare$_c$^ răspuns ^ ...]$_2$ ^ ...Ø (abandonarea rugăminţii)]$_1$.

Prin urmare, în concepţia lui E. A. Schegloff, caracterul preferenţial sau nepreferenţial al unei secvenţe nu trebuie echivalat cu sensul substanţial al intervenţiilor enunţiatorilor, ci depinde de activitatea colaborativă a ambilor locutori în vederea realizării unui anumit tip de acţiune verbală. Sensul propoziţional este „modelat" de valorile acţionale ale replicilor. Preferenţialitatea se evaluează în funcţie de felul în care actul verbal iniţiat de unul dintre enunţiatori se realizează, se amână sau este abandonat. Astfel, prin termenul de *răspuns nepreferat* se înţelege acel tip de replică care deviază cursul intervenţiilor locutorilor de la orientarea acţională iniţiată şi care indică faptul că, în cel mai bun caz, satisfacerea ilocuţionară a actului respectiv se amână.

Există o multitudine de rutine conversaţionale, parte din ele dependente de spaţiul cultural, rutine care dezvoltă adevărate ritualuri verbale prin care se împlineşte un anumit scop ilocuţionar şi prin care se evită cu abilitate ca acţiunea lingvistică să eşueze, venindu-se, pentru aceasta, cu replici reparatorii, ce îi dau interlocutorului posibilitatea să se alinieze la proiectul iniţiat. În cazul în care prima secvenţă a unei perechi de adiacenţă este o *evaluare personală negativă*, secunda preferată nu va fi niciodată o replică de acord, ci una de dezacord. Dacă locutorul A exclamă *„Vai, ce proastă am fost!"*, din partea alocutorului B se aşteaptă un dezacord, de genul: *„Nu-i adevărat, de ce zici asta?*", sau tot o replică de evaluare personală negativă (*B: Lasă, că nici eu n-am fost prea isteţ*). Dacă B aprobă (*„Păi chiar că ai fost*

BDD-V943 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:30 UTC)

proastă!") această secundă va fi replica nepreferată, care îndepărtează schimbul verbal de la o mişcare conversaţională, de tipul lamentării şi consolării, spre o alta conflictuală.

Semnalul cel mai evident că interacţiunea verbală capătă turnuri nepreferate îl reprezintă compromiterea adiacenţei replicilor, alterarea tipului acţional în care se înscrie secvenţa. Lucrurile se complică puţin dacă ţinem cont de faptul că o primă parte a unei perechi de adiacenţă poate să aibă mai multe secunde posibile, nu toate prezentând aceeaşi aliniere faţă de prima parte. Acele replici secunde ale perechii de adiacenţă care nu sunt simetrice primei înscriu întreaga secvenţa într-un „design" caracterizat de nepreferenţialitate. De exemplu, dacă alocutorul introduce o altă întrebare în culoarul conversaţional în care s-ar fi aşteptat să vină cu un răspuns, implicit dă de înţeles faptul că nu preferă „designul" conversaţional întrebare – răspuns care a fost iniţiat.

1.2 Indicii structurali ai preferenţialităţii şi nepreferenţialităţii, cât şi alte scurte precizări teoretice

Designul acţional al primei replici, aspectele gramaticale, prozodia şi alte particularităţi intonaţionale, selecţiile lexicale, rutinele conversaţionale care declanşează implicaturi convenţionale sau particularizate, atitudinea propoziţională, elemente de polaritate, tipul de cuvânt interogativ, în caz că apar enunţuri interogative ş.a., toate acestea indică care ar fi secunda preferată. Cu alte cuvinte, putem vorbi de mijloace structurale care semnalizează organizarea preferenţială sau nepreferenţială a unei secvenţe. Mai mult decât atât, E. A. Schegloff demonstrează că, în cadrul conversaţiei, preferenţialitatea şi nepreferenţialitatea au propria lor *organizare internă*. Structura orientării preferenţiale a unei secvenţe este dată de direcţia generală a replicilor, care poate merge fie către *ajustarea simetrică*, colaborativă, a intervenţiilor în sensul realizării mişcării acţionale respective, fie către o *dispoziţie asimetrică* şi necolaborativă a contribuţiilor verbale, a cărei urmare poate fi amânarea sau nerealizarea proiectului conversaţional iniţial.

Nepreferenţialitatea este indicată – arată E. A. Schegloff (2007: 63-73) – de o serie de practici lingvistice prin care adiacenţa este perturbată, şi anume:

- *atenuarea* semnificaţiei comunicate (cf. eng. *mitigation*);
- *elaborarea* semnificaţiei comunicate prin îngrăditori, relatări (suplimentare), scuze, prin refuzuri, nerecunoaştere, deresponsabilizare, cu alte cuvinte, prin strategii marcate lingvistic ale demobilizării interlocutorului (toate acestea din urmă numite, de E. A. Schegloff, *disclaimers*);
- *răspunsuri implicite* (cf. eng. *default responses*);
- poziţionări speciale, cum ar fi: *golurile de comunicare între replici*, *amânările* care apar la iniţială de replică, *relatările anticipatoare*, *acordurile pro forma*, *reformulări de blocaj cu inversarea preferenţialităţii* (cf. eng. *pre-emtive reformultaion with preference reversal*).

Câteva practici conversaţionale specifice preferenţialităţii, descrise de E. A. Schegloff în *Sequence Organization in Interaction*, sunt:

- *recunoaşterea* (de către interlocutor) (cf. eng. *recognition*): este secvenţa conversaţională dorită în raport cu *auto-evidenţierea* propriilor valori (cf. eng. *self-identification*);

BDD-V943 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:30 UTC)

• preferinţa pentru *secvenţele de ofertare* (cf. eng. *offer sequences*) în raport cu *secvenţele de cerere* (eng. *request sequences*), atunci când locutorii sunt angajaţi în realizarea unui transfer a ceva ce este de valoare, fie o informaţie, fie altceva (Schegloff 2007: 82).

Aceste trăsături ale preferenţialităţii şi nepreferenţialităţii le regăsim în strategiile conversaţionale. Deşi ni se poate atrage atenţia că ele sunt dependente cultural, nu putem să nu observăm că au – ca să folosim o sintagmă pe care am întrebuinţat-o deja – un „aer comun, de familie" cu o serie de comportamente conversaţionale descrise şi de P. Brown şi St. Levinson în *Politeness*.[1]

Faptul că există similarităţi între care nu se fac interrelaţionări nu ne miră prea mult, deoarece am observat că, de exemplu, E. A. Schegloff (2007) nu foloseşte nici teoria actelor de vorbire în explicarea preferenţialităţii. Mai mult, el o evită intenţionat, dând o justificare într-o notă de subsol (Schegloff 2007: 78, nota 10). Secvenţa, spune E. A. Schegloff, este domeniul în care putem să discutăm despre organizarea preferată sau nepreferată a replicilor, ea este "the vehicle for getting some activity accomplished, and the response to the first pair part which embodies or favors furthering or the accomplishment of the activity is the favoured – or [...] the preferred – second pair part" (Schegloff 2007: 59). Astfel, unitatea de enunţ, acel *turn constructional unit*, cum îl numeşte E. A. Schegloff (2007), şi forţa ilocuţionară a acestuia nu sunt concepte operative pentru explicarea preferenţialităţii, din cauză că sunt prea locale. În abordarea de faţă, noi ne vom sluji însă de conceptul de forţă. Forţele ilocuţionare particulare contribuie la sensul acţional al macrosecvenţei, deşi ele nu sunt cele care îi conferă direct orientarea. Forţele ilocuţionare construiesc sensul acţional final al macrosecvenţei prin punerea în funcţiune a unor mecanisme de integrare, amalgamare şi *acomodare ilocuţionară*, în care se ţine cont de jocul ilocuţionar dublu al actelor de vorbire indirecte, dar şi de *versatilitatea ilocuţionară*. Prin aceasta din urmă ne referim la fenomenul ambiguităţii ilocuţionare ca proprietate inerentă limbajului uman. Este vorba de posibilitatea de a identifica, la nivelul unei unităţi de enunţ, mai multe valori acţionale simultane sau generabile retroactiv şi care evoluează substituind valorile iniţiale pe măsură ce fluxul comunicaţional se derulează (cf. situaţia curentă a lui ‚A vrut de fapt să zică că...').

Acomodarea ilocuţionară este un termen introdus de noi inspirat după termenul de *acomodare presupoziţională* din teoriile referitoare la presupoziţii – prin care înţelegem designul acţional al interrelaţionării forţelor ilocuţionare ale celor două discursuri. Vom arăta că tipul de secvenţă de la nivelul discursului citant poate influenţa interpretarea ilocuţionară a discursului citat sau invers, secvenţa citată ajunge să modifice discursul citant.

Orientarea preferenţială a unui macroact discursiv este substanţiată de fasciculul forţelor ilocuţionare locale, directe şi indirecte, iar forţele ilocuţionare sunt „amprentele" vorbitorilor, indicii cei mai direcţi şi mai complecşi ai enunţiatorilor. Alinierile sau nealinierile locutorilor în dispozitivul unei mişcări acţionale sau chiar în dispozitivul unei mişcări

[1] Tehnica folosită de autorii citaţi în *Politeness* este aceea a exemplului ilustrativ. Rezultatele în studirea unui fenomen verbal pot înregistra diferenţe foarte mari în funcţie de ce exemple se folosesc, exemple construite de autor sau exemple autentice. Cum însă la P. Brown şi St. Levinson problema se punea numai la nivelul teoretic al fenomenului politeţii, folosirea exemplelor de „autor" convenea întregului demers. În capitolul despre organizarea preferenţială din *Sequence Organization in Interaction*, E. A. Schegloff nu face legătură între abordarea sa şi cea a teoriei politeţii. Fără a căuta acum să găsim o justificare pentru această situaţie, ne mărginim numai a constata acest lucru.

BDD-V943 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:30 UTC)

argumentative se pot deduce din tipurile de forţe ilocuţionare „aruncate în joc". De aceea, tipul orientării preferenţiale îl înţelegem şi îl considerăm ca fundamentul psiholingvistic al sensului interpersonal şi al cooperării conversaţionale.

2. Un exemplu aflat la limită: Dc fără preferenţialitate într-un DC orientat spre nepreferenţialitate

Analizând eşantionul următor, observăm că apar următoarele trăsături sau practici conversaţionale specifice nepreferenţialităţii: *deresponsabilizarea*, *răspunsurile implicite* şi de *blocaj cu deturnarea preferenţialităţii*. Secvenţa de la (1), care este un schimb conflictual între un avocat şi o grefieră din pricina negăsirii unui dosar, conţine câteva mici zone de discurs raportat, marcate, de noi, cu aldine. Sumarele secvenţe de discurs citat, unele nesemnalizate lingvistic (cf. **1A**; **3A**), nu mai preiau din discursul originar decât o parte din conţinutul propoziţional al acestuia, fără însă a mai conţine indicii de preferenţialitate ai discursului de origine. Totodată, discursul citat este subordonat unui discurs citant la nivelul căruia domină nepreferenţialitatea şi conflictul verbal.

(1)
1A: DOmnule↓ **v-am trimis la grefiera de şe[dinţă**
2B: [(doamnă) am fost la grefieră↓ **grefiera-mi spune că v-a adus dosaru-n arhivă**
→ **3A:** CÎND **mi l-a adus în arhivă**.
→ **4B:** dumneavoastră mă-ntrebaţi pă mine↑
→ **5A:** <ị păi grefiera dă şedinţă dacă [**v-a spus că l-a adus↑>**
6B: [înseamnă că cineva [e nebun aicea↑
→ **7A:** [cînd nu-ntrebaţi [şi dumneavoastră CÎND
8B: [înseamnă că cineva este nebun aicea ori este [nebună doamna grefieră
9A: [DOmnu avocat
→ **10B:** CINE este [nebun în cazu acesta.
11A: [deci DOmnu avocat ↑ haideţi să lămurim [o chestie
(IVLRA, p. 103) [1]

Fiecare intervenţie a discursului citant (DC) este o replică blocatoare a unei mişcări discursive în care cei doi participanţi ar fi trebuit să se angajeze în rezolvarea unei probleme. Secvenţa de rezolvare a unei probleme poate fi alcătuită dintr-o serie mai amplă de intervenţii care înglobează diferite subsecvenţe, unele perechi adiţionale, ca întrebare – răspuns, cerere – ofertă, altele care nu presupun neapărat adiţionalitatea, ca precizările, în condiţiile în care conţinutul propoziţional este clar sau se clarifică.

O formă de altercaţie constă din stagnarea conversaţiei prin împiedicarea rezolvării problemei. Disoluţia conţinutului propoziţional (cp) împărtăşit de enunţiatori este maximă aici, şi asimetria dintre replici se poate constata de la prima vedere. Examinarea interacţiunii scoate la lumină faptul că acelaşi conţinut, „aceeaşi idee" sau aceeaşi unitate de sens topicală (aici: ‚Aducerea dosarului în arhivă') este „aruncată de la un locutor la altul" sub diferite forme gramaticale şi grade de explicit, cât şi sub diferite modalităţi enunţiative: sub formă asertivă (cf. **2B**), sub formă interogativă (cf. **3A**), sub forma unei metaîntrebări sau a unei

[1] Pentru notaţia folosită în secvenţe, a se vedea sursele folosite.

BDD-V943 © 2012 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:30 UTC)

metaexclamaţii[1] parazitare pe replica anterioară (cf. **4B**), sau ca aserţiune ipotetică (cf. **5A**). Acest conţinut propoziţional devine „proiectilul" folosit de locutorii aflaţi pe terenul „luptei" verbale. Configuraţiile diferite pe care le ia acelaşi conţinut propoziţional la nivelul expresiei lui lingvistice apare, poate, şi pentru a-l lua prin surprindere pe „adversar", dar şi ca urmare a încărcării lui cu anumite atitudini propoziţionale (afecte).

Forme lingvistice în care apare acelaşi cp_1
2B: Dc (cp_1)
3A: întrebare-ecou (cp_1)
4B: metaîntrebare sau metaexclamaţie, unde cp_1 este eliptic
5A: evocarea cp_1 într-o construcţie *dacă... atunci.*

Sărăcia conţinutului este contrabalansată de varietatea forţelor ilocuţionare, a atitudinilor propoziţionale şi de bogăţia implicaturilor dispuse asimetric, contrastant. Ceea ce se întâmplă la nivelul culoarelor conversaţionale **1A – 11A**, ţinând cont de implicaturi şi de proiectele acţionale pe care conversaţionaliştii încearcă să le lanseze, reprezintă un şir întreg eşecuri, care produc insatisfacţii conversaţionale profunde. Procesând implicatura contextuală a replicii **1A**, care ar fi glosabilă prin „De ce mai vii din nou la mine? Nu trebuia să vii la mine, la acest birou. Nu eu îţi pot rezolva problema", observăm că vorbitorul **A**, începe să construiască, în intervenţia de la **1A**, un design acţional de tipul reproş – scuză. Scuza nu se va materializa în intervenţiile următoare ale interolocutorului, dimpotirvă, **B** conturează în culoarul **2** formatul unei acuzaţii, care nici ea nu va fi succedată de o dezvinovăţire sau de o recunoaştere din partea lui **A**. Vorbitorul **B** resimte irelevanţa de la nivelul replicii **1A**, iar implicatura replicii lui am putea-o glosa prin „E irelevant ce îmi spuneţi ... Vă acuz/ vă suspectez că nu rezolvaţi problema". Vorbitorul **B** continuă să se confrunte cu senzaţia de irelevanţă (cf. **4B**). Implicatura replicii **4B** ar putea fi stabilită undeva între următoarele aproximări de semnificaţie: „Nu ai dreptul să întrebi. Este irelevant să întrebi. Nu este fairplay din parte ta să pui o astfel de întrebare. Sunt revoltat, exasperat, de atitudinea ta ş.a.". Interlocutoarea lui B, funcţionara de la judecătorie, continuă să se deresponsabilizeze prin problematizarea situaţiei (cf. **5A**), iar B să capituleze (cf. **6B**, **8B**, **10B**), pentru ca, la finalul secvenţei, A să „preia conducerea" (*haideţi să lămurim o chestie*), poate doar aparent.

Asimetriile acţionale şi de atitudine propoziţională (afect)
1A: reproş [nu urmează scuza]
2B: neasumarea vinovăţiei şi acuzaţie indirectă [nu urmează o dezvinovăţire sau recunoaştere]
3A: deresponsabilizare
4B: atac ţintit, constând în respingerea dreptului de a se deresponsabiliza
5A: complicare, problematizare
6A: întreruperea problematizării; enervare maximă
7A: insistenţă în problematizare
8B: enervare maximă
9A: directivă: încercare de a lansa un apel la calm
10B: enervare maximă [B începe să „piardă terenul"]

[1] Este o ambiguitate ilocuţionară la nivelul culoarului conversaţional (**4B**).

BDD-V943 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:30 UTC)

11A: directivă: încercare de a lansa un apel la calm; preluarea controlului asupra designului acţional.

Contrastul între o orientare puternică spre nepreferenţialitate care apare la nivelul discursului citant şi ştergerea orientării preferenţiale din discursul citat este un fenomen curent datorat raportării şi imbricării textuale a lui discursului citat, dar şi faptului că nu toţi enunţiatorii au co-prezenţă spaţio-temporală, unii dintre ei fiind voci evocate (*grefiera*). Raportorul discursului citat trunchiază conţinutul semantic, evocă autorul replicii citate (*grefiera-mi spune*) şi şterge total orientarea preferenţială, lăsând numai forţa ilocuţionară locală a replicii din discursul original, iar aceasta din necesităţile conformării la principiul comunicaţional al relevanţei optime a discursului citant în care se înscrie citarea. Principiul relevanţei, care prevede minimum de efort cu maximum de efecte contextuale (Wilson & Sperber, 2008, p. 609), se aplică însă numai din perspectiva discursului citant. Dacă pentru discursul citant este relevant ca din discursul originar să se păstreze numai conţinutul semantic, nu şi forţele ilocuţionare, nu şi mişcarea discursivă în care sunt înscrise ele, nu şi orientarea preferenţială a macroactului conversaţional originar, atunci *insula textuală*[1] citată va fi mult redusă din punct de vedere comunicativ în comparaţie cu realizarea ei de origine.

Discursul citant se caracterizează prin asimetrii acţionale puternice, prin absenţa unei progresii a topicului discursiv, prin necooperare şi nepreferenţialitate.

3. Fenomenul de imbricare a secvenţei citate în discursul citant

Un alt caz, situat aproape de limita citării, în care nu se poate vorbi de păstrare la nivelul *insulei textuale* citate a organizării preferenţiale originare, este următorul:

(2) **1A:** [am dat mai mult pe spirulină o_sută_treişpe mii↓ care are⊥ aia nu-i ajunge decît două săptămîni↓ ă i-a dat şi lecitină↓ n-am înţeles de ce i-a dat (xxx) una la două zile↓ i-a dat una la două zile↓
2B: bine că **zice că dacă eşti hipotiroidian îţi afectează: memoria**↓ şi aşa [este↑
3A: [da. da.
4B: şi aşa e↑ uită-te la mi[ne
5A: [bărbati-miu nu ştie nici cîţi ani are nici cîţi ani am eu nici de cîţi ani sîntem că[să−
6B: [aşa e↑
7+A: căsătoriţi mie nu [deci
B: [eu
+A: nu poate să reţină chestii de astea dă:
B: eu nu mai⊥ da aşa este. nu mai pot reţi[ne (xxx)
A: [nu ştie anu de naştere al /copchilului/ nostru↑
(IVLRA, p. 84)

În cazul în care vorbim de pierderea orientării preferenţiale originare a secvenţei citate (cf **2B**), atunci aceasta ar putea fi explicată prin depersonalizare. Din secvenţa citată au fost scoşi indicii de subiectivizare, enunţul fiind construit la persoana a doua generică (*zice că dacă*

[1] Sintagma apare la Maingueneau (2008).

BDD-V943 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:30 UTC)

eşti hipertiroidian îţi afectează memoria). Vocea citată nu aparţine unui enunţiator cunoscut. Oricine din comunitatea evocată în discurs – aici comunitatea personalului medical – ar fi putut da glas conţinutului semantic citat, iar semnificaţia comunicată este standardizată.

În cazul în care considerăm că citarea este mai curând o formă retorică a locutorului de a introduce în conversaţie un conţinut propoziţional la care aderă, dar care nu îi aparţine, atunci nici nu mai putem vorbi de o eventuală orientare preferenţială a secvenţei citate. Privit astfel, Dc este un discurs imaginat de vorbitor, „construit" şi neautentic, iar nu un discurs real care este raportat. Prin urmare, discursul citat din acest exemplu nu are paternitate, dar în schimb are autoritatea şi prestigiul amănuntului ştiinţific relevant.

Prin Dc se lansează un format acţional constituit din două părţi: observaţie[1] sau amănunt (ştiinţific) – exemplificare amplificată aici de acord[2], unde a doua parte este realizată la nivelul discursului citant (cf. *şi aşa este*), obţinându-se astfel imbricarea secvenţei raportate în actul de enunţare. Acest design acţional format din observaţie enciclopedică – acord total este parte integrantă dintr-o mişcare discursivă supraordonată, şi anume de lamentare şi co-lamentare. Intuitiv vorbind, şi aceasta deoarece ne lipsesc date precise despre macroactul discursiv de lamentare în spaţiul românesc de comunicare, subsecvenţa observaţie (enciclopedică relevantă) – exemplificare se înscrie curent în practica lamentării cotidiene neritualice. Ambele secvenţe sunt supradeterminate prin preferenţialitate maximă. Interlocutorul se încadrează imediat în tiparele acţionale prefigurate de enunţiator.

Astfel, putem conchide că elementele pragmatice de legătură între cele două discursuri, între Dc şi DC, în afara vocii raportoare (aici încarnată de locutorul **B**), **sunt** valoarea acţională şi gradul de preferenţialitate al enunţiatorilor faţă de aceste proiecte conversaţionale.

4. Întrepătrunderea ilocuţionarului cu narativul

Citările din secvenţa (3) se apropie de cele din exemplul anterior. Aici ele reprezintă gânduri „scoase la lumină" de enunţiator din vorbirea sa interioară (Friedrich 2001). În acest context, ar fi prea mult a susţine că există o anumită orientare preferenţială la nivelul discursului citat care să fi fost moştenită din discursul original, din moment ce acesta este o vorbire interioară şi cele două – discursul original şi discursul citat – se contopesc. Cum forţa ilocuţionară este o constantă universală a enunţurilor, acomodarea ilocuţionară transdiscursivă a replicilor citate, acomodare ilocuţionară între Dc şi DC, se face, în unele cazuri, chiar şi în absenţa clară a mărcilor lingvistice care să indice tipul de forţă al unităţilor de conversaţie citate. Relaţionare marcată a citării cu discursul-gazdă (DC) este un semnal de declanşare a procesului de acomodare ilocuţionară. Acesta este cazul scurtei secvenţe citate de la (**10B**) (cf. *şi-am zis: Gata!*)[3]. Numai la nivelul interpretării globale a întregii secvenţe, *Gata!* reprezintă prima parte a unui proiect acţional reprezentat de perechea luare de decizie (promisiune) – acord/ acceptare sau conformare. Această interpretare apare numai în urma interpretării macrosecvenţei. Deşi insula citată păstrează intonaţia exclamativelor, dar fiind de dimensiuni

[1] În literatura de specialitate de limbă engleză, termenul este de *noticing.*

[2] Secvenţa se apropie de acordul amplificat (Ştefănescu, Ariadna, 2007, *Aspecte pragmatice. Incursiuni în limba română actuală*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, p. 189-204).

[3] Am notat ortografic secvenţa, iar nu cum apare în transcriere, din necesităţi de subliniere a particulrităţilor ei ilocuţionare, care sunt mai uşor de citit în forma scrisă.

BDD-V943 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:30 UTC)

foarte mici, ambiguitatea acţională este foarte mare. Prin urmare, modalitatea exclamativă a semnalului adverbial *Gata!* este configurată ca decizie la nivelul lui DC.

Secvenţa citată de la (**4A**) are topica specifică unui act verbal de tip întrebare (disjunctivă, prefaţată de un marcator discursiv ce se poate combina cu astfel de enunţuri – *băi, da'...* – şi cu o curbă intonaţională urcătoare specifică). Dc de la **4A** nu mai trebuie interpretat şi acomodat acţional deoarece conturul intonaţional al întrebării este păstrat, expresia lingvistică a citării este mai mare şi structura disjunctivă, de asemenea, ajută la interpretare.

(3) **1A**: au fost nişte fazi cari ↑
.2A: a nu ↑ cî am avut şî zili_n cari ↑ + zi. dragî ↑ + nu ajungea un pachet di cafea↑ di_ăsta mic. ştii?
3D: aşa do mult? poati↑ ⊥
4A: da. pâi era cu ea în braţi↑ **băi da' ăştia vin la noi numai ca sî bea cafea**↑ **++ sau** ↑ +++ şi când s-o rărit cafelili↑ şi ↑ + alti alea↑ =
5D: = n-au mai venit ↓
6A: au început sî disparî ↑ pi rând pi rând. [...]
7A: luam un suc↑ luam o beri↑ dacî mâncam mi_era nu ştiu cum↑ şî↑ [xxx].
8B: am văzut cî tot ajung la fundu' saculuі↑
9A: şi-atuncea nimeni n_avea bani di_mprumutat ↑ sau de_asta. di genu' ăsta. ştii?
10B: ş_am zis <Î **gata** > ↑ +++ au venit la_nceput o săptămânî sau sau dou ↑ n-au mai scos nici măcar o [xxx] şi treptat ↑ + au renunţat.
(Cărăuşu, p. 121)

Discursul citat, construit după tiparul acţional întrebare şi răspuns, de la **4A,** în care răspunsul este implicit (glosabil prin „Da, vin la noi din interes, numai ca să bea cafea"), va impune constrângeri asupra discursului citant, care, din punct de vedere acţional, este modelat ca secvenţă de relatare[1]. El influenţează continuarea relatării şi chiar selecţiile frazeologice şi lexicale de la nivelul discursului citant.

A doua structură acţională de la nivelul discursului citat de care am pomenit mai sus – este vorba de perechea decizie (promisiune) şi respectarea ei (cf. **10B**) –, structurează întreaga relatare de la nivelul discursului citant. Astfel, cele două discursuri sunt interrelaţionate la diferite niveluri şi pe diferite „distanţe" discursive; insulele citate sunt un ferment pentru relatare şi repere de structurare cronologică a evenimentelor narate. Aceasta face ca narativul din discursul citant să se organizeze în două părţi, şi anume în ce s-a întâmplat înainte de decizia luată în forul interior şi după aceasta. Putem conchide că materialul ilocuţionar de la nivelul secvenţelor citate se transformă în narativ, în sensul că ele vor fi în continuare dezvoltate narativ de discursul citant.

5. Continuarea valorilor acţionale dintr-un tip de discurs în altul

Exemplul (4) îl considerăm tot un caz limită, în care discursul raportat reprezintă o evocare vagă a propriilor gânduri, cu o invitaţie adresată interlocutorului de a completa golurile de conţinut cu date contextuale şi enciclopedice (**1D**). Toate intervenţiile enunţiatorului D denotă nepreferenţialitatea.

[1] Secvenţa de relatare nu mai este alcătuită binar şi presupune mai multe intervenţii verbale.

BDD-V943 © 2012 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:30 UTC)

(4) **1D**: n-ai grătar, n-ai::: (AK) adică n-ai privelişte, n-ai nu ştiu ce, ai grătare::, oameni, ocupaţii, chestii::, se dă programe::: Adică NU ţi se dă program da::: **înţelegi ce vreau sa zic**
2A: **e program colectiv**.
3D: **Da, e program colectiv**
4A: **de tabără**
5D: e clanu aşa:
6A: **program de tabără**
7D: **da, mai mult sau mai puţin de tabără.** şi e::: #### nu e < P genu nostru >

(corpus personal)

Dacă în exemplul (2) acomodarea ilocuţionară a secvenţei citate se făcea dinspre discursul citat, care conţinea reluarea unei avertizări medicale, înspre discursul mai mare, citant, care îi „ducea mai departe" sau îi complinea forţa ilocuţionară printr-o aprobare, aici acomodarea ilocuţionară are alt parcurs. Ea se efectuează dinspre discursul citant înspre discursul citat. Îndemnul enunţiatorului principal (**D**) dat interlocutorului său ca acesta să-i deducă şi citeze propriile idei se realizează prin practica conversaţională pe care P. Brown şi St. Levinson o numesc comutarea centrului deictic personal (*personal deictic center switch*) sau, spus în termenii limbajului familiar, prin practica „ghicirii" gândurilor celuilalt. Invitat să o facă de către locutorul **D** (cf. **1D**), interlocutorul, aici **A**, caută să formuleze gândurile celuilalt, să pătrundă în universul lui mental, să aproximeze. Discursul citat este, prin urmare, undeva la graniţa destul de sinuoasă dintre citare a vorbirii interioare şi deducţie. Discursul citant este acela care, paradoxal, invadează în universul discursului citat prin intervenţiile extrem de suportive ale interlocutorului **A**, care se lasă antrenat de această practică conversaţională.

Discursul citant este dominat de nepreferenţialitate. Întâlnim atenuări prin recursul la formulări vagi şi la îngrăditori (*N-ai nu ştiu ce; oameni, ocupaţii, chestii; se dă* (sic!) *programe; e clanu aşa...; nu e genul nostru*). Acele secvenţe pe care am îndrăznit să le interpretăm ca discurs raportat, extinzând foarte mult accepţiunea termenului astfel încât să acopere şi fenomenul limbajului interior, aici, în ipostaza de autocitare şi heterociatare, ajung să fie dominate de nepreferenţialitate faţă de alinierea într-un act de relatare, nepreferenţialitate care se extinde dinspre discursul-gazdă (DC) înspre cel găzduit (Dc). Vorbitorului principal, **D**, „i se scot cuvintele din gură cu forcepsul". Intervenţiile lui **D** corespund unui locutor necooperant, ele fiind o bună exemplificare pentru ceea ce H. P. Grice ar numi situaţia de ciocnire între Maxima Calităţii şi a Cantităţii (Grice 1978). Replicile de citare prezumptivă ale lui **A** sunt suportive şi redresante, având un efect acţional reparatoriu pentru actul de relatare.

Uneori preferenţialitatea sau nepreferenţialitatea discursului citat influenţează cursul pe care îl ia preferenţialitatea în discursul citant. Este ceea ce se întâmplă în următorul eşantion de conversaţie:

(5) **1 A**: Şi ai făcut ceva planuri?
2 D: N-am făcut. Lasă-mă-n pace ++ **că ea nu mai are bani** păi cred şi eu dacă i-au dat ai ei nouă sute de euro (xxx)
3 A: Bine da' trebuie să ai şi tu planuri pentru tine un pic, la o ieşire: ceva↓
4 D: o să fac. eu tot încerc să trag da' nu: ştiu. m-am gîndit şi la: (xxx) o să fac.

(corpus personal)

BDD-V943 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:30 UTC)

Unitatea conversaţională citată, care se află în culoarul al doilea, reprezintă relatarea respingerii unei oferte implicite, ce – ne imaginăm aici – în discursul originar, ar fi constat din faptul că locutorul **D** i-ar fi propus cuiva său să meargă undeva, în vacanţă şi ar fi primit un refuz în care se invoca lipsa banilor. Neplăcerea faţă de respingere resimţită atunci, mai demult, de **D**, locutor în ambele discursuri, se transformă acum, în discursul citant, într-o dezalinere evidentă a lui **D** faţă de actul verbal de a răspunde la o întrebare pe această temă, dar şi o dezalinere faţă de actul verbal original, consumat cândva, într-un moment anterior. Orientarea nepreferenţială care apare la nivelul discursului citant se datorează istoriei conversaţionale a acestui topic. Discursul citat este asemenea unei breşe prin care putem pătrunde în această istorie. Indicii structurali ai nepreferenţialităţii de la nivelul discursului citant sunt: *construcţia de amânare* sau chiar de respingere a întrebării adresate de **A** (*lasă-mă-n pace*), *construcţiile de elaborare* care indică strădania încă nerăsplătită de o reuşită (*eu tot încerc să trag; m-am gândit şi la...*), şi cea de *deresponsabilizare* (*eu încerc..., dar nu ştiu...*). De asemenea, citarea (*că ea nu mai are bani*) este tot o strategie a lui **D** prin care se deresponsabilizează de sarcina organizării unui program de vacanţă.

Interpretarea secvenţei ca un vehicul pentru realizarea unei macroacţiuni verbale presupune o prelucrare a tuturor forţelor ilocuţionare care se întrepătrund şi identificarea corectă a scopului lor ilocuţionar, care adesea este ascuns din pricina caracterului indirect al forţelor sau din pricina caracterului polifuncţional al acestora.[1] Altfel spus, valoarea macroacţională poate să nu corespundă valorilor ilocuţionare subiacente, iar acestea se află într-o permanentă transformare prin raportarea la scopul conversaţional vizat în ultimă instanţă de locutori. Deşi întreaga secvenţă este structurată pe formatul întrebare – răspuns, cu o vădită tendinţă spre nepreferenţialitatea de a răspunde, intervenţiile din culoarele trei şi patru formează împreună o postsecvenţă al cărei rol este de a *remedia* nepreferenţialitatea şi de a orienta întreagul flux conversaţional către o structură acţională formată din îndemn (sau sugestie din partea lui **A** ca **D** să întreprindă ceva) şi promisiunea *contre-coeur* (că **D** o va face). Prin urmare, la (5), asistăm la o acţiune conversaţională mai complexă decât o simplă serie de întrebări şi răspunsuri.

6. Şarjarea preferenţialităţii discursului citat sub presiunea discursului citant; *sermocinatio*

Unul dintre cele mai importante mecanisme ale unei interacţiuni verbale este acela prin care se asigură adiacenţa replicilor. Adiacenţa este totodată un aspect fără de care preferenţialitatea nu se poate împlini. Exemplul de mai jos conţine povestirea unui banc realizată în vorbire directă. Discursul citat menţine şi chiar exploatează regula conversaţională de a exista întotdeauna cineva care este *următorul* (cf. eng. *the next*), aşa încât golurile dintre replici să fie evitate pe cât mai mult posibil.

[1] Secvenţa de vorbire indirectă *că ea nu mai are bani* poate primi o interpretare ilocuţionară multiplă: în discursul original este un *refuz* sau o *lamentare* faţă de care organizarea preferată ar fi spre o *co-lamentare* sau spre o replică care să trădeze *compasiunea.* Replica, defazată în timp şi spaţiu, pe care o primeşte în DC vocea citată (*Păi cred şi eu, dacă i-au dat ai ei nouă sute de euro...*) indică o dezalinere. Începută ca o intervenţie de compasiune, ea este în esenţă o ironie şi o respingere tardivă a *lamentării.*

BDD-V943 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:30 UTC)

(6) **D:** hai să vă spun un banc cu pierdutu. într-o secţie un poliţai. se bagă trei într-o cameră↓ stinge căpitanu lumina↓ **pac↓ trebuie să-mi spuneţi unde s-a dus lumina. <$_{R}$ bă tu ştii? nu ştiu. tu ştii? nu ştiu. tu ştii? nu ştiu.> vă dau două săptămîni acasă↓ după două săptămîni veniţi înapoi↓ dacă nu-mi spuneţi unde: s-o dus lumina↓ vă dau afară.** trec două săptămîni↓ vine primu. **no↑ UNDE s-o dus lumina. nu ştiu. afară. al doilea. tu? UNDE s-o dus lumina. nu ştiu. afară. tu? <$_{IM,\ J}$ eu ştiu.> da↑ şi zi. CUM ai procedat. <$_{IM,\ R}$ m-am dus acasă↓ am bătut geamurile-n cuie↓ am bătut uşile-n cuie↓ am stins lumina şi-am început să caut.> şi-ai găsit-o? <$_{IM}$ am găsit-o↓ dom' căpitan.> UNDE. <$_{IM}$ în frigider.>** ((rîs)) <$_{@}$ aşa şi tu. ai pierdut toată ziua de sîmbătă.> o mai găseşti? <$_{@}$ în frigider.>

(IVLRA, pp. 121-122)

Discursul-gazdă (DC) are designul *relatării*, iar discursul citat (Dc) este structurat pe tiparul interogatoriului (întrebare şi răspuns). Amândouă discursurile afişează o orientare pozitivă spre ţintele lor acţionale vizate. Marcatorul discursiv de indicare a intenţiei de relatare şi de implicare *hai!*, forumula de iniţiere a relatării *hai să vă spun*, râsul şi rostirea pe zâmbet de la final, chiar şi finalul uşor moralizator şi comic spre care pragamtemul *aşa şi tu* orientează atestă o preferenţialitate spre structura de relatare. Dacă locutorul ar fi ales o cale mai sinuoasă, în care ar fi început, să zicem, cu elemente lingvistice de amânare a relatării („Ar trebui să vă zic un banc, dar nu ştiu sigur dacă aveţi timp să-l ascultaţi. În fine..., într-o secţie, un poliţai...") atunci secvenţa de relatare ar fi fost dominată de nepreferenţialitate.

Preferenţialitatea discursului citat spre formatul interogatoriului se poate susţine prin ritmul alert al replicilor, fără să mai punem la socoteală că ea este asigurată şi contextual. Este vorba de un interogatoriu într-un spaţiu mai mult sau mai puţin cazon. Structura de întrebare şi răspuns este parodiată aici din intenţia de a obţine umorul. Exagerarea acestui format acţional are rolul de a prezenta mai viu, de a teatraliza. Conform taxonomiei figurilor retorice, avem aici figura numită *sermocinatio*, adică dialogul imitativ folosit ca instrument de caracterizare a personajelor. Putem astfel spune că preferenţialitatea este şarjată la nivelul discursului citat.

Modificarea subtilă a preferenţialităţii sau a valorii ilocuţionare care apare la nivelul discursului raportat se poate face păstrând anumite limite. Bănuim că nu se poate inversa direcţia orientării secvenţei citate, în măsura în care vorbirea citată o mai indică, fără o denaturare voită a întregii ei semnificaţii şi fără o neconformare de un anumit tip la maxima Calităţii. Însă majoritatea modificărilor observate de noi la valorile acţionale de la nivelul discursului citat sunt făcute din necesităţi retorice şi narative; elese încadrează în clasa actelor de vorbire din care ar fi făcut parte, la origine, şi actul de vorbire reluat prin citare. Totodată, forţele ilocuţionare ale întrebărilor şi răspunsurilor structurează mininaraţiunea bancului.

Într-un fragment dintr-o secvenţă de bârfă ca cea de la (7):

(7) **1A:** nu ştiu despre ce vorbeam da: dan nu mai este ce-a fost.#[vine
2B: [nu mai e ce-a fost.
3A: vine la doişpe la vic în CAmeră **şi-i spune că sînt { ((rugător)) <$_{IM}$ va:i↓ sînt un cerşeto:r>↓**
4B: ă:: DĂ-MI. ((rîde))
5A: şi vic spune <$_{IM}$ eşti un cerşetor> şi el <$_{IM}$ da:>. ((rugător))<$_{IM}$ aveţi să-mi daţi şi mie juma de pîine:> ## şi vic DA # ((rugător))<$_{IM}$ şi o temă la ce ne:>↓
6B: îmi PLAce de el. (xxxxxxxxx) CUM adică <$_{F}$ stai un pic că mă enervez. CUM adică. o temă rezolVAtă>?

BDD-V943 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:30 UTC)

7A: <$_P$ da:>. **păi dacă vii la doişpe jumate doar n-o să mai stai** (xxxxxx)
8B: şi?

(IVLRA, p. 59)

vocea citată este imitată colectiv (cf. **4B**), realizându-se o *sermocinatio*. Presupunem că, în discursul originar, locutorul-personaj, Vic, performează un act de cerere în care este înscrisă o orientare nepreferenţială faţă de acest proiect, conform practicii conversaţionale curente şi recomandate cultural: marcatorul discursiv interjecţional *vai!* (cf. **3A**) este un semnal clar al nepreferenţialităţii, intonaţia rugătoare, autodenigrarea dusă la maxim pentru a capta bunăvoinţa interlocutorului (*sunt un cerşetor!*), amânarea cererii esenţiale („Daţi-mi rezolvarea temei!") prin punerea în prim-plan a unei cereri mult mai uşor de satisfăcut („Da-ţi-mi nişte pâine!") ş.a. Sub presiunea raportării, structura acţională de cerere şi ofertă a discursului originar este şarjată în discursul citat şi devine o structură de *cerşire* şi *dare* sau, ca să folosim termenul colcovial specific spaţiului cultural românesc, *dare „de milă, de silă"*. Designul acţional al discursului citat este împins înspre valorile cele mai accentuate din categoria actelor comisive pentru a participa la relatare, unde relatarea este la nivelul lui DC, fiind macrosecvenţa care înglobează Dc.

7. Concluzii

Discuţiile ample referitoare la problema împletirii vorbirii directe cu vorbirea indirectă s-au axat pe aspecte lingvistice, urmărind schimbările la nivelul pronumelor, timpurilor şi persoanei verbului.[1] Concluziile generale arătau cât de întrepătrunse sunt cele două forme de discurs. Analiza raporturilor ilocuţionare şi macroacţionale nu a fost însă tot atât de mult cercetată. Ceea ce am dorit să arătăm aici este tocmai faptul că unul dintre lianturile între cele două discursuri îl poate constitui şi designul acţional al fiecăruia, ţesătura de forţe ilocuţionare dintre cele două discursuri, forţe care fie se influenţează reciproc, fie pătrund dintr-un discurs în altul, unindu-le. Cazurile de întrepătrundere acţională şi ilocuţionară între Dc şi DC probabil că au o varietate mult mai mare decât cea descrisă de noi aici. Relaţiile din perspectivă acţională între Dc şi DC prezentate aici sunt:

(i) secvenţa din Dc este acomodată ilocuţionar la valoarea acţională cea mai mică, acea de aserţiune, sub presiunea DC, unde DC are o pregnantă orientare nepreferenţială pentru activitatea de rezolvare a unei probleme (cf. (1));
(ii) orientarea spre nepreferenţialitate din DC se regăseşte în Dc (cf. (4));
(iii) proiectul acţional din Dc este complinit lingvistic în DC (cf. (2));
(iv) proiectul acţional din Dc influenţează structurarea narativului din DC (cf. (3), (6), (7));
(v) prezentarea hiperbolizată a proiectului acţional din Dc sub presiunea actului de relatare, *recte* sub presiunea lui DC (cf. (6); (7)).

În concluzie, designurile acţionale ale celor două discursuri, Dc şi DC, interrelaţionează.

[1] A se vedea discuţiile de la Bălăşoiu (2004), Maingueneau (2008), Măgureanu (2008), de exemplu.

BDD-V943 © 2012 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:30 UTC)

SURSE

Cărăuşu = Cărăuşu, Luminiţa (coord.), 2005, *Corpus de limbă română vorbită actuală*, Iaşi, Cermi.
IVLRA = Ionescu-Ruxăndoiu, Lilliana (coord.), 2002, *Interacţiunea verbală în limba română actuală. Corpus (selectiv). Schiţă de tipologie*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti.

BIBLIOGRAFIE

Bălăşoiu, Cezar, 2004, *Discursul raportat în textele dialectale româneşti*, Bucureşti, Editura Universtiăţii din Bucureşti.

Brown, Penelope & Levinson, Stephen C., 1987, *Politeness. Some Universals in Language Usage*, Cambridge, Cambridge University Press.

Grice, H. Paul, [1978], 2001, „Further Notes On Logic And Conversation", în *Pragmatique et Théorie d el'énonciation. Cloix de textes*, Vlad Alexandrescu (coord.), Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, p. 438-451.

Friedrich, Janette, 2001, „La discussion du langage intérieur par L. S. Vygotskij", în *Langue française*, vol. 132, nr. 1, p. 57-71.

Maingueneau, Dominique, 2008, *Lingvistică pentru textul literar*, Trad. Ioana-Crina Coroi, Nicoleta Loredana Moroşan, Iaşi, Institutul European.

Măgureanu, Anca, 2008, *La structure dialogique du discours*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti.

Schegloff, Emanuel, A., 2007, *Sequence Organization in Interaction. A Premier in onversation Analysis I*, New York, Cambridge University Press.

Wilson, Deidre & Sperber, Dan, 2008, "Relevance Theory", în Laurence R. Horn & Gregory Ward, *The Handbook of Pragmatics*, Blackwell Publishing, p. 607-632.

PREFERENCE AND IILOCUTIONARY ACCOMODATION IN VERBAL INTERACTION

(*Abstract*)

The study describes the phenomena of the interrelation between direct speech and indirect speech in spontaneous verbal interactions. One of the links between the two discourses is the illocutionary profile that emerges from the interrelationship between the cited discourse and the citing discourse . In this analysis the notions of *preferentiality* (Schegloff 2007), and of *illocutionary accommodation* are used. The first notion is employed because it is developed in the conversation analysis framework and it has the advantage of providing the technical tools needed for the investigation of the gricean principle of cooperative communication. *Illocutionary accommodation* is a term which we introduce, inspired from the term of presuppositional accommodation. We understand by *illocutionary accommodation* the actional design emerged from the interrelation of the illocutionary forces of the two discourses, the cited discourse and the citing discourse. We noticed and described cases such as: a certain speech act begins in the cited discourse and is fulfilled in the citing one; the orientation towards dispreference manifested in the citing discourse is reconstructed also at the level of the reported speech; the actional design from the reported discourse influences the way in which the telling is structured in reporting discourse etc.

BDD-V943 © 2012 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:30 UTC)